

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 373. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064353328/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

Resultatet blev en Bog saa vægttung som dens Titel – der findes vist ikke Sidestykke til denne Blok i vor nyere Litteratur, og var Værket blevet fuldført efter Planen, tør man vel sige, med blot Hoved overfor det enorme Slid, Kiddes Breve fra denne Periode bærer Vidnesbyrd om, at vi havde faaet et rent Loch Ness-Uhyre, som vilde have beredt Forfatteren Skuffelser og hans trofaste Indkreds af Læsere Vanskeligheder af nærmest uoverstigelig Art.

En ganske anderledes bedømmelse gives imidlertid af Jørgen Helger i *Danske Digtere i det 20. Aarhundrede* bd. 1 (1951). Denne afhandling åbner for en fornyet interesse for forfatteren, om hvem det hedder, at »øjeblikket er sikkert inde til at indrømme, at Kidde trods usikkerheden i anvendelsen af sine kunstneriske midler er mere i pagt med den virkelige kunsts og den menneskelige erkendelses landvindinger end de fleste af dette århundredes digtere.« Nu skildtes Kidde imidlertid ikke længere som den senromantiske, symbolistiske og måske lidt sentimentale kunstner, men derimod som en banebrydende modernist, der sammenlignes med James Joyce, Albrecht Schaeffer, Herman Hesse og Thomas Mann. Med *Jærnet* har han »skabt en romankunst i den store stil, der kan måle sig med det betydeligste i vor århundredes prosadigtning.« Jørgen Helger betragter først og fremmest romanen som en ny og storladet litterær form, »ordmusikalske fugasatser«, hvormod han afstår fra en nærmere tolkning af værkets indhold:

Den Gud, hvis »lov« romanens personer uophørligt spejder efter, har glædefuldere, grimmere, vældigere træk end i noget af Kiddes tidligere værker. Det er, som om læseren gang på gang fornemmer en gammeltestamentlig susen af kerubvinger og flammesværd. Hvordan værkets endelige guds- og verdensbillede vilde aftegne sig, bliver for stedse en hemmelighed. (...) Men hvor langt fattigere vilde vor litteratur ikke være uden dette mærkelige fragment, der bestandig vil drage og ægge ved sin tankerigdom, sin mørke, storlineede skønhed.

En indgående og nærgående tolkning af Kiddes forfatterskab blev derimod givet med Villy Sorensens analyser i afhandlingen »Erindringsens digter: Harald Kidde«, *Digtere og dæmoner. Fortolkninger og*

runderinger (1959). Villy Sørensen's tolkning er psykologisk anlagt, men ikke biografisk – »biografisk viden, som altid er overfladisk, er til det formål ganske overflødig.« Hermed overskrider Kidde-studiet da den biografiske dokumentation, som indtil nu har kendetegnet det – ikke mindst, fordi de hidtidige Kidde-fortolkere ofte har været forfatterens personlige bekendte.

Villy Sørensen tolker Harald Kidde i sammenhæng med to andre romanforfattere, Thomas Mann og Hermann Broch. Hensigten er i alle tre analyser at følge forfatterens bestræbelse på at frigøre sig fra traumatiske bindinger til det fortidige for at blive ét med sig selv og sin samtid. Og i denne bestræbelse spiller netop *Jærnet* en betydningsfuld rolle i Kiddes forfatterskab – i det mindste som et heroisk forsøg.

I en kronologisk gennemgang af forfatterskabet følger Villy Sørensen, hvorledes romanernes personer, og dermed Kidde, søger at frigøre sig fra fortidens traumer, indtil konflikten mellem fortid og nutid tilsyneladende stilles i bero med resignationen i *Helten*, hvor det lykkes hovedpersonen »at resignere, at leve i erindringen, fordi han end ikke forsøger at komme i pagt med »Livet.« Dog – i *Jærnet* bryder konflikten ud igen. Symbolerne på Steffans traume er den tvillingbrøder, han »fortrængtes« ved fødslen, og desuden den vanførehed, han pådrog sig ved faldet fra årstrappen – et fald, Villy Sørensen atter læser som en art seksuelt fald. Det nye i forhold til Kiddes tidligere bøger er imidlertid, at Steffan »formår ikke at slå sig til tåls med de skønne erindringer og de åndelige værdier, formår ikke at opretholde sin barnligt fromme fortolkning.« Han tiltrækkes netop af den voksne seksualitet og det voksne handlingsliv, »determinationen i blodet og i samfundet, driften og sjærnets.«

Imidlertid finder Villy Sørensen det betegnende, at der i »hogens konflikt – mellem den rige indre verden og den hårde ydre – (...) ikke sker nogen forandring i Steffans situation (han stødes bestandig tilbage af Susanna), men at han selv nøjsommeligt fortolker det som om der var.« Ordene får »da kun magisk, besværgende, betydning«, og »Steffans positive forhold til »livet«, til Susan og jærnet bliver ved at være anstrengt og masochistisk.« Det samme gælder også Kiddes eget forhold til omverdenen, omend Villy Sørensen erkender, at romanen betyder en åbning i forfatterskabet: »Kiddes egentlige mål var jo at tage »den ydre verdens« problemer på sig for at kunne frigøre sig for dem for alvor.«